

УДК 327

Науменко Л.К.¹, Купіна Л.З.²

¹ студ. гр. Ю-210 НУ «Запорізька політехніка»

² викл. НУ «Запорізька політехніка»

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ РЕСПУБЛІКИ

Термін республіка, що перекладається як «спільна справа», означає форму правління, за якої глава держави є виборною особою. Ознаками республіканської форми правління є виборність органів державної влади, колегіальність одного або кількох вищих державних органів, короткостроковість представницьких органів та заміщення вищих посад виконавчої влади.

Сьогодні із більш ніж 190 держав світу близько 140 є республікам і близько 50 – монархіями. Останній випадок зміни форми правління з монархії на республіку стався у Непалі 2008 р., коли короля було відсторонено від влади, а країна стала федеративною республікою.

Якщо сто-двісті років тому перехід від монархії до республіки був чимось прогресивним, то наявність монархічного чи республіканського ладу майже нічого не говорить про свободу і розвиненість країни. З одного боку, у

більшості монархій влада короля формальна, він ні на що не впливає, і всім управляють парламент та уряд. З іншого боку, існують республіки, де при владі перебуває президент-диктатор із необмеженими повноваженнями, а влада передається у спадок. Приклади – Північна Корея, де править династія Кімов, Сирія (династія Асадів).

Одним словом, принципової різниці між монархією та республікою у сучасному світі майже немає.

Важливіша різниця між президентською та парламентською формами правління. Досвід останніх двох століть показує, що президентські республіки найчастіше стають диктатурами. Основна особливість президентської республіки - це те, що всенародно обирається президент формує виконавчу владу: уряд і органи, що стоять нижче. Утворюється ієрархічна система зі зброєю, технікою та жорсткою дисципліною, на чолі якої стоїть одна людина. Це тисячі та десятки тисяч поліцейських, прокурорів, військових та чиновників, які звикли беззаперечно підкорятися вищому начальству. Президент у розумінні його підлеглих - це обраний народом лідер, майже цар, а депутати парламенту - лише купка людей з різних політичних партій, які сперечаються між собою. Психологічна складова тут теж важлива: саме завдяки ній під час конфлікту парламенту та президента представники виконавчої влади, швидше за все, приймуть бік останнього. Виходить, що доля цілої країни залежить від адекватності однієї людини - президента. І в нього в руках дуже багато важелів, щоб зробити процес зміни влади вкрай скрутним.

Один із головних аргументів на користь президентської республіки – «стабільність» такої системи. Але стабільність ця проявляється лише в тому, що президент, незважаючи на всі свої помилки, залишатиметься при владі до наступних виборів (а може й після, якщо зуміє організувати їх необхідним для себе чином). Водночас часта зміна урядів у європейських країнах (славнозвісна «нестабільність») не призводить до жодних серйозних наслідків. «Мало хто зауважує, що парламентські системи - саме через свою нестабільність, що здається, рідко впадають у глибокі кризи, - пише американський політолог Хуан Дж. Лінц у статті *The Perils of Presidentialism* («Небезпеки президентства»).